

RAPORT de SINTEZĂ

privind monitorizarea Proiectelor de Cercetare Exploratorie

Competiția PN2-Idei-2007

Cadrul general de desfășurare a monitorizării

În calitate de Autoritate Contactantă pentru Proiectele de Cercetare Exploratorie din cadrul Programul PN2-Idei, CNCSIS-UEFISCSU a organizat de-a lungul anului 2009, în baza articolului 12.9 din contractul de finanțare, două sesiuni de monitorizare a proiectelor declarate câștigătoare în urma competiției din anul 2007. Prima sesiune s-a desfășurat în perioada 15.05 – 15.07.2009 și a asigurat monitorizarea a 124 proiecte, iar runda a doua a avut loc în perioada 15.10 – 15.11.2009 și a permis analizarea rezultatelor obținute în cadrul restului de 315 proiecte și a 10 proiecte chemate pentru a doua oară la monitorizare.

Ședințele de monitorizare au fost publice, fiind posibilă participarea oricărui membru al comunității științifice din România. Astfel, pe lângă membrii comisiilor de specialitate ale CNCSIS au participat și membri ai panelurilor de specialitate cu înaltă expertiză în domeniul respectiv, directori de proiect în cadrul programului PN2-Idei, câștigători atât în competiția 2007 cât și în cea din 2008, diverși membri ai comunității academice interesați de tematica proiectelor.

Procedura de desfășurare a monitorizării

Ședințele de monitorizare au fost programate, anunțate și desfășurate în condiții de transparență și imparțialitate. Ședințele au fost conduse de președinții comisiilor de specialitate ale CNCSIS sau de reprezentanți ai acestora selectați dintre membrii comisiilor respective, cu sprijinul logistic al experților UEFISCSU și în prezența unor observatori membri ai CNCSIS. Directorii de proiect au avut posibilitatea să prezinte pe parcursul a circa 15 minute o sinteză a activității desfășurate și rezultatelor semnificative obținute, urmărind următoarele patru puncte principale: *i)* Stadiul realizării indicatorilor de performanță și modul de diseminare a rezultatelor, *ii)* Principalele rezultate noi, originale valoroase din punct de vedere științific, *iii)* Implicarea cercetătorilor în formare și modul în care se reflectă aceasta și în cheltuielile de personal, *iv)* Dificultăți întâmpinate în derularea proiectului (din punct de vedere științific și/sau administrativ).

După fiecare prezentare au urmat discuții de circa 15 minute privind modul de îndeplinire a obiectivelor propuse, de valorificare a rezultatelor prin publicații în special în reviste ISI și, acolo unde a fost cazul, de remediere a neajunsurilor semnalate cu ocazia monitorizării anterioare. Întrebările puse atât de membrii comisiei și panelului de specialitate cât și de diverși alți specialiști din auditoriu, au permis directorilor de proiect să facă precizări suplimentare pentru a elimina orice neclarități, totul într-o atmosferă ce s-a dorit de lucru, colegială. Fiecare ședință de monitorizare s-a încheiat cu întocmirea de către membrii comisiei de specialitate a CNCSIS a unei Fișe de monitorizare care a fost adusă la cunoștință fiecărui director de proiect.

Concluziile rezultate în urma ședințelor de monitorizare

Detalii privind desfășurarea ședințelor de monitorizare, lista specialiștilor prezenți, lista proiectele prezentate pot fi găsite în pagina web dedicată (disponibilă la <http://www.cnscis.ro/articole/1940/Sedinte-publice-de-monitorizare-a-proiectelor-PCE-in-continuare.html>).

Dintre concluziile procesului de monitorizare putem enumera:

1. Marea majoritate a proiectelor se derulează conform planului de activitate contractat, conducând la rezultate științifice valoroase, diseminate prin articole științifice publicate în reviste de specialitate cotate ISI sau indexate în baze de date internaționale și/sau prezentate la manifestări științifice semnificative din domeniu. Se remarcă în acest sens subdomeniile din cadrul comisiei 1, unde au fost raportate 388 articole ISI, un număr mare dintre acestea având și un factor de impact ridicat, mai ales la fizică și chimie, fapt care sugerează o linie ascendentă atât din punct de vedere cantitativ cât mai ales calitativ. Pe de altă parte, există și situații în care unele publicații au vizibilitate redusă, așa cum au remarcat, pe alocuri, comisiile 2 și 5, ceea ce a dus la punctaje mai modeste la evaluarea proiectelor în cauză. În plus, mai sunt încă semnalate situații în care articole declarate ca rezultate din proiect nu menționează finanțatorul. Un alt aspect negativ este faptul că diseminarea prin brevete de invenție, mai ales în domeniul cercetării fundamentale din domeniile de științe ingineresti, este încă insuficient reprezentată.
2. Implicarea cercetătorilor în formare în activitățile de cercetare prevăzute în proiecte variază de la foarte bună, în majoritatea cazurilor, la superficială, în altele. Participarea doctoranzilor este influențată pozitiv de directorii de proiect motivanți dar negativ, prin scăderea drastică a finanțării și diminuarea oportunităților de continuare a activității după finalizarea grantului. Au fost semnalate atât cazuri în care directorii s-au bucurat de contribuția doctoranzilor (care au publicat alături de ei, au participat la conferințe și au beneficiat și de un sprijin financiar semnificativ) cât și situații în care tinerii nu au fost nici încurajați să studieze și nici stimulați financiar într-un mod corespunzător, unii dintre ei părăsind echipa proiectului pentru activități mai bine remunerate, în țară dar și în străinătate. Proiectele aflate în această situație au fost depunctate la evaluare.
3. Bugetele postcalcul au fost în general întocmite judicios, deși în condiții de maximă austeritate, conform cu obiectivele proiectului și în concordanță cu scopurile urmărite prin programul de finanțare. S-a remarcat un accent pe cheltuielile materiale și pentru infrastructură în dauna celor salariale sau pentru mobilități în cazul proiectelor cu o puternică tentă experimentală. Situația este inversă în cazul studiilor teoretice. Așa cum s-a amintit la punctul anterior, o deficiență semnalată în cazul câtorva proiecte este legată de raportul puternic disproportionat dintre salariul directorului de proiect și cel al tinerilor doctoranzi. Proiectele respective au fost penalizate iar directorii de proiect aflați în această situație atenționați să remedieze în viitor acest aspect.
4. Rezultatul activităților de monitorizare este încurajator, în sensul că un singur proiect a fost oprit de la finanțare, la comisia 2. Acest fapt arată că încetarea finanțării pentru 6 proiecte în urma evaluării de la sfârșitul anului 2008, a transmis un mesaj clar privind grija CNCSIS pentru felul în care sunt cheltuiți banii publici și a stimulat o activitate responsabilă a directorilor de proiect.
5. Deși a fost privit în primă instanță cu o anume reticență, procesul de monitorizare s-a dovedit a fi foarte util unor categorii largi de specialiști: i) directorii de proiect (atât cei ale căror proiecte au

fost analizate cât și cei ce au câștigat proiecte în competiția următoare) au înțeles mai bine care sunt așteptările autorității contractante și au putut solicita sprijin pentru desfășurarea mai bună a activităților programate; *ii*) specialiștii, atât directorii de proiect cât și experții evaluatori s-au putut informa reciproc despre cercetarea de vârf din România, creând în acest fel punți spre viitoare colaborări; *iii*) reprezentanții consiliului au primit observații și sugestii menite să îmbunătățească în viitor activitatea autorității contractante, CNCSIS-UEFISCSU.

Recomandări rezultate în urma ședințelor de monitorizare

1. Procedura de monitorizare folosită reprezintă un instrument eficient, care permite eliminarea deficiențelor din evaluarea obișnuită, bazată doar pe analiza documentației furnizate de directorul de proiect. De asemenea, monitorizarea este un instrument de transparență, prin care se verifică utilizarea corectă a fondurilor publice. În consecință se propune continuarea acestei proceduri în formatul existent și în 2010, cu aceleași fișe de evaluare/monitorizare; se solicită și atașarea la raportul directorului de proiect a tuturor publicațiilor rezultate în perioada respectivă.
2. Se recomandă publicarea rezultatelor proiectului în articole din reviste ISI cu un factor de impact mai ridicat. De asemenea, întrucât s-a constatat că nutoate proiectele au avut un plan de diseminare ambițios și s-au înregistrat observații ale directorilor de proiect care și-au autoimpus un număr și o calitate ridicate a publicațiilor se recomandă ca directorii de proiect să aibă în vedere că unul dintre indicatorii folosiți la finalizarea proiectului va ține cont de raportul dintre factorul de impact relativ cumulat al articolelor și valoarea totală a proiectului. În plus, este de dorit ca stabilirea criteriilor minime de performanță, ce se regăsesc în anexa IIb din Contractul de finanțare, să se facă în următoarele competiții în urma unei discuții și negocieri cu fiecare director de proiect, în cadrul unei ședințe a comisiei de specialitate.
3. Se recomandă ca fiecare publicație și fiecare rezumat prezentat la o manifestare științifică care au rezultat din proiect să menționeze finanțatorul astfel: „This work was supported by CNCSIS - the National University Research Council of Romania (grant number PN2-Idei ***/2007).”
4. Se recomandă directorilor de proiect să aibă în vedere și brevetarea descoperirilor științifice ce rezultă din proiecte. În acest sens CNCSIS își propune o mai bună colaborare cu instituțiile implicate (OSIM, universități și/sau institute de cercetare) pentru diseminarea bunelor practici în domeniu. De asemenea, se va avea în vedere și întărirea parteneriatelor cu mediul economic pentru a crește impactul descoperirilor rezultate din activitatea de cercetare.
5. Întrucât se constată existența izolată a unor proiecte ce se află la limita de eligibilitate privind criteriul ca tema de cercetare să se înscrie în cadrul cercetării fundamentale, de frontieră, exploratorie, se impune o mai bună pregătire a evaluatorilor inițiali, care analizează propunerea de proiect. Se recomandă în acest sens o procedură de evaluare în două etape.
6. Problemele apărute în legătură cu fluctuațiile din echipa proiectului fac necesară recomandarea menținerii structurii generale a echipei de cercetare pe tot parcursul proiectului. Pentru a pregăti și păstra specialiști se recomandă ferm creșterea ponderii cheltuielilor de personal destinate tinerilor cercetători și cercetătorilor în formare și motivarea lor prin implicarea în activitățile de cercetare, în pregătirea publicațiilor, participarea la conferințe, etc.

7. Pentru a se putea face mai facilă analiza rezultatelor și a aspectelor financiare se recomandă modificarea formatului fișei de raportare (dar cu păstrarea conținutului acesteia).
8. Pentru o bună diseminare a bunelor practici la Conferința CNCSIS 12 din mai 2010 se vor organiza sesiuni de comunicări cu prezentări invitate din partea directorilor de proiect cu rezultate de excepție, urmare a selecției făcute de comisiile de specialitate.
9. Problema cea mai gravă, care i-a preocupat pe toți directorii de proiect, fără excepție, a fost cea a finanțării mult sub cuantumurile convenite la contractare. Deși au fost obținute rezultate foarte încurajatoare, a reieșit atât din intervențiile directorilor de proiect cât și din analizele experților CNCSIS că eforturile pentru realizarea acestor rezultate nu sunt sustenabile pe termen lung, cea mai mare problemă fiind menținerea resursei umane în activitatea de cercetare. În aceste condiții se impune respectarea angajamentelor contractuale și finanțarea corespunzătoare a activității de cercetare.

CNCSIS consideră că pentru o bună desfășurare a activităților de cercetare științifică este obligatorie o finanțare în parametrii asumați prin HG 475/2007 și, în plus, acordarea de sume în avans peste limita minimă de 30%, conform Legii 305/2009. Numai respectarea obligațiilor asumate la nivel European privind finanțarea din fonduri guvernamentale cu până la 1% din PIB a activității de cercetare/dezvoltare/inovare poate conduce la creștere economică și noi locuri de muncă, la o economie bazată pe cunoaștere și respect pentru mediu. România poate ieși în 2010 din criza economică prin investiții în infrastructură și în cercetarea științifică. Pentru aceasta trebuie urmat exemplul S.U.A. și al țărilor Europene puternic dezvoltate privind creșterea substanțială a fondurilor alocate cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și inovării.

CNCSIS,

București 21.12.2009

Președinte,
Prof. univ. dr. ing. Ioan DUMITRACHE

Vice-președinte,
Prof. univ. dr. Mihai GÎRȚU